

Kunnskapsdepartementet

Deres ref.:

Vår ref.: 15/1627

Dato: 16.6.2015

Høring - NOU 2015:2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø

Legeforeningen er svært tilfreds med at det legges fram en NOU om psykososialt skolemiljø med vekt på tiltak som skal styrke arbeidet med forebygging og begrensning av mobbing. Sammenhengen mellom barns oppvekstvilkår og senere helse er godt dokumentert. Det viktigste tiltaket mot senere helseproblemer er å sikre barn og unge en trygg og god oppvekst. Legeforeningens medlemmer møter stadig ungdom med alvorlige symptomer som depresjon, selvskading, spiseforstyrrelser og psykose. En høy andel av disse pasientene har tidligere vært utsatt for mobbing. Behandling kan imidlertid aldri bli noe annet enn skadebegrensning i disse sakene. [Legeforeningen har nylig utarbeidet en rapport om rus og psykisk helse, der viktigheten av tidlig innsats mot barn og unge er synliggjort.](#)

Barn og unge må sikres en trygg og god oppvekst

Legeforeningen støtter mange av forslagene i utredningen. Vi er enig med utvalget at større vekt på ledelse, gjennom tydeligere å legge ansvaret for et godt psykososialt miljø til skoleeier og leder, vil kunne føre til en bedre kultur på skolene for å motarbeide trakassering, mobbing og diskriminering. Videre støtter vi at en styrking av kunnskapen om lovverk i de pedagogiske miljøene vil kunne bedre det forebyggende arbeidet, bidra til tidlig innsats og øke gjennomføringen.

Legeforeningen har noen utfyllende kommentarer om sårbare grupper og helsetjenestens rolle og ansvar i det forebyggende arbeidet. Vi ber departementet ta med seg våre innspill i det videre arbeidet.

Større innsats for sårbare grupper

Utredningen beskriver ulike sårbare elevgrupper i den norske skolen som er særlig utsatt for mobbing, krenkelser, trakassering og diskriminering. Det vises til forskning som har dokumentert at homofile ungdommer alt for ofte rapporterer å bli mobbet og trakassert i norsk skole, noe som kan få alvorlig konsekvenser for elevens liv og helse. Legeforeningen ønsker å påpeke viktigheten av å legge til rette for et trygt psykososialt skolemiljø for denne og andre sårbare grupper. Vi støtter utvalget i å tydeliggjøre hvilke strukturer som ligger til grunn for at utstøttingsmekanismer i møte med minoriteter finner sted i skolemiljøet, og viktigheten av å fremheve diskrimineringsgrunnlaget i dette arbeidet. Når det fremkommer at enkelte grupper av elevene i større grad enn andre opplever mobbing og trakassering, kreves det større innsats for disse gruppene.

Legeforeningen støtter også utvalget i at det er behov for mer forskning på seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk som diskrimineringsgrunnlag. Vi ser et særlig behov for mer forskning på mobbing, krenkelser, trakassering og diskriminering basert på brudd på normene for kjønnsidentitet i skolen, særlig transpersoner. Den første norske levekårsundersøkelsen på transpersoners levekår, Alskens folk (2013), viser at dette er en veldig sårbar ungdomsgruppe, og at skolehverdagen oppleves som den mest traumatiske delen

i disse ungdommenes oppvekst. Mange får varige mén som følge av omgivelsenes reaksjoner på at de skiller seg ut i kjønnsuttrykk, blant annet i form av posttraumatisk stressyndrom, depresjon og selvmordsforsøk.

Videre må det stadfestes at barn av asylsøkere og enslige mindreårige asylsøkere får den samme helsehjelpen som andre, og har samme rett til skolegang. Det kan være hensiktsmessig å etablere systemer for å gi denne gruppen ekstra oppfølging.

Skolehelsetjenesten og helsestasjon må styrkes

Utvalget ser skolehelsetjenesten som helt sentral i det forebyggende arbeidet for å sikre et godt psykososialt skolemiljø for alle elever. Legeforeningen støtter dette. Det er også positivt at utvalget vektlegger betydningen av et godt samarbeid mellom skolehelsetjenesten, fastlegen og spesialisthelsetjenesten.

Legeforeningen deler utvalgets bekymring for skolehelsetjenestens manglende kapasitet og tilgang på ressurser. Barneombudet hevdet i 2013 at det manglet om lag 1500 stillinger i skolehelsetjenesten for at Helsedirektoratets anbefalte norm for tjenesten skal virkeliggjøres. Vi støtter utvalget i at det må tilføres ressurser for å oppfylle skolehelsetjenestens omfattende og ambisiøse mandat.

Nødvendigheten av høyere kompetanse gjelder ikke kun for ikke pedagogisk personell, det er også nødvendig at ansatte på helsestasjon og i skolehelsetjenesten har høy kompetanse. I Barneombudets rapport «Helse på barns premisser» fra 2013 bekreftes det at skolehelsetjenesten ofte blir sittende med oppgaver de ikke nødvendigvis er kvalifisert for. Skolehelsetjenesten må ha kompetanse og ressurser til å involvere de rette aktørene når det er nødvendig og iverksette oppfølgingstiltak.

Legeforeningen mener det også er viktig å benytte seg av fastlegenes kompetanse og deres kjennskap til barna og deres familie. Ved å samarbeide tett med fastlegene, som kjenner familiene, kan risikobarn fanges opp på et tidligere tidspunkt. Legeforeningen mener ulike modeller for samarbeid mellom fastlegene, skolehelsetjenesten og helsestasjon bør testes ut.

Av konkrete tiltak foreslår Legeforeningen følgende:

- En reell opprustning og øremerkede midler til helsestasjon og skolehelsetjenesten
- Flere helsesøstre og større stillingsbrøker for skoleleger i skolehelsetjenesten
- Økt satsning på fagutvikling og forskning i tjenesten. Det systematiske kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt for store deler av det helsefremmende og forebyggende arbeidet i skolene. Det må jobbes både på systemnivå, og oppsøkende mot sårbare grupper
- Et statlig finansiert IKT-system som sikrer elektronisk meldingsutveksling mellom helsestasjon, skolehelsetjeneste og fastleger. Manglende IKT-støtte på tvers av helsetjenestene hindrer mulighetene for god og effektiv kommunikasjon mellom helsesøster, skolelege, PPT, fastlege, barnevern og andre aktuelle samarbeidspartnere

Ungdom må få fritak for egenandel hos fastlegen

Ungdom er den gruppen pasienter som i liten grad benytter seg av fastlegetilbudet. I tillegg til å styrke skolehelsetjenesten, mener Legeforeningen et viktig tiltak er å gjøre det gratis for ungdom opp til 20 år å gå til fastlegen. Fastlegen har gode forutsetninger for å bidra til å forebygge psykiske og andre problemer hos barn og ungdom. Fastlegene er tilgjengelige fem dager i uka mens helsesøster ofte bare er tilgjengelig noen timer i uka på skole og helsestasjon.

Å senke terskelen for ungdommer til å søke hjelp hos sin fastlege, vil kunne øke tilgangen på hjelp og støtte for en sårbar gruppe.

Helsepersonell må brukes som rådgivere

Skolehelsetjenesten vil kunne bidra til tidlig innsats i samarbeid med eleven, foreldre og lærer i individuelle saker. Legeforeningen mener kompetansen som skolehelsetjenesten og helsesøster besitter må brukes til å bistå skoleledelsen i å jobbe forebyggende på systemnivå. For eksempel kan skolelege og helsesøster bidra til utvikling av lokale planer for å motarbeide krenkelser, trakassering, mobbing og diskriminering på den enkelte skole. Skolelege og helsesøster vil ha erfaring og kunnskap om det psykososiale miljøet på skolen som bør tas med i vurdering av tilstanden på skolen og behovet for nye tiltak.

Legeforeningen er enig i at BUP primært har en rolle i oppfølging av alvorlige mobbesaker. BUPs veiledningsplikt overfor kommunen kunne imidlertid vært tydeliggjort også i det forebyggende arbeidet. Det foreslås direkte henvisning fra PPT til BUP. Legeforeningen mener dette vil kunne svekke bredden og kvaliteten av henvisninger da det vil mangle nødvendig somatisk/medisinsk vurdering i forkant av utredning og behandling ved BUP.

Med hilsen
Den norske legeforening

Geir Riise
Generalsekretær

Jorunn Fryjordet
Avdelingsdirektør

Saksbehandler:
Sara Underland Mjelva